

VALSUGANA

Meren en meer in Trentino

Even ten zuidoosten van de stad Trento liggen twee meren naast elkaar, Lago di Levico en het wat grotere Lago di Caldonazzo. Op ontdekkingstocht in de Valsugana zoals deze streek heet met een stoer kasteel, een bijzondere taal en een bos vol kunst.

TEKST EN FOTOGRAFIE PAUL VAN EIJNDHOVEN

Gids Sebastiano.

ONTSPANNEN AAN HET LAGO DI LEVICO

De komende dagen zal Sebastiano mijn gids zijn, maar ik ben al vroeg op dus na het ontbijt en voor zijn komst kan ik nog even rondkijken. De zon schijnt al uitbundig als ik vanuit Hotel Florida de straat oversteek en naar het meer loop. Een oudere man is aan het vissen en iets verderop krijgt een groep vrouwen op de houten vlonders yogales van een man met een Nepalese klankschaal. Verder is het nog rustig, maar een enkeling probeert alvast een plaatsje te reserveren op het grote grasveld.

Het belooft een prachtige dag te worden en straks zal het hier vol zitten met gezinnetjes, vrienden-groepjes en stelletjes die van de zon, het water en het mooie uitzicht zullen genieten. Motorboten zijn op het meer verboden, waardoor het een ideale plek is om te suppen of te roeien. En er is ook een 'strandtent', La Rociondola, met meerdere terrassen waar heerlijk geborrelt kan worden. Later in de middag is het hier een drukte van belang. ●

ADOpteER EEN KOE

Roberta, Lola, Sissi of misschien Ginetta? Het zijn slechts enkele van de koeien van Malga Palù die je kunt adopteren. Een mooi initiatief uit de Valsugana dat beoogt mensen kennis te laten maken met het leven op een *malga* (een zomerboerderij op de berg) en met de oude ambachtelijke productiemethode van kaas. Voor € 65 adopteer je een koe uit een van de zestien malga's en tussen

half juni en half september kun je je koe opzoeken en voor €50 aan kaas ophalen bij de malga. Gids Sebastiano en ik worden hartelijk ontvangen door Paolo, de eigenaar van Malga Palù, die laat zien hoe de Vezzena wordt gemaakt. Dit is een harde kaas waarvan ze ook varianten met bieslook, venkel of *peperoncino* produceren. Hier boven op 1400 meter hoogte is ook een

winkeltje waar de kazen, maar ook salami's en jams worden verkocht en in het restaurantje kun je een proeverij van kazen en een drankje bestellen. Het 'adopteer een koe'-concept is succesvol vertelt Paolo en ondersteunt de malga's. Sebastiano vertelt dat hij ook al eens een adoptiekoe cadeau heeft gedaan aan zijn oma, een origineel geschenk uiteraard. ●

Aeneas Wilder:
Senza titolo 169.

ARTE SELLA: KUNST TUSSEN DE BOMEN

Onze gids Clelia wacht ons al op bij de ticket-office van Arte Sella. De oudere dame is afkomstig uit Zuid-Afrika maar heeft Italiaanse roots en is samen met haar man sinds een aantal jaren in Trentino neergestreken. Met veel enthousiasme geeft ze uitleg. Arte Sella bestaat uit twee delen, de wandeling door het bos bij Malga Costa en de tuin van Villa Strobele, waar het allemaal begon. Wij starten met het bos, een wandeling van zo'n 45 minuten. Ruim twintig jaar geleden werd dit deel toegevoegd met als icoon (een project uit 2001 van kunstenaar Giuliano Mauri) de *Cattedrale Vegetale*. Een 'groene kathedraal'

bestaand uit een middenschip met twee zijbeuken waarbij de pilaren bomen zijn. Het is een *work in progress*, want de boomtakken groeien steeds verder naar elkaar totdat ze het dak zullen vormen. De meeste kunstwerken die we tegenkomen worden na voltooiing 'teruggegeven' aan de natuur, ze worden niet hersteld, de natuur mag zijn gang gaan. Een van de meest bijzondere werken vind ik *Senza titolo 169* van Aeneas Wilder (zie foto). Als je precies in het midden gaat staan hoor je de galme van je eigen stem. Clelia: "Dit park is ook een leuk uitje met kinderen, ze mogen overal aan zitten of binnengaan." Een ander grappig

Will Beckers:
Attraversa l'anima.

Lee Jaehyo:
0121-1110=115075.

Henrique Oliveira:
Radice comune.

Chris Drury:
La stanza del cielo.

kunstwerk is *Radice Comune* van de Braziliaanse kunstenaar Henrique Oliveira, een liggende boomstam met een knoop erin. Maar dat is toch onmogelijk? Dat klopt, maar het lijkt net echt. Deze wandeling is echt een aanrader, voor jong en oud.

Als we richting de Villa Strobele lopen langs een grasveld wijst Sebastiano nog op een paar bomen in de verte. "Toen ik de eerste keer ging paragliden eindigde ik in die boom", vertelt hij lachend. Ook de kunstwerken in de tuin bij de Villa Strobele zijn erg de moeite waard, onder andere twee prachtige werken van Japanners waarbij plankjes heel kunstig in elkaar grijpen. Helaas is ten tijde van ons bezoek een deel van de tuin afgesloten omdat dat door een storm is getroffen en tijdelijk onbegaanbaar is maar hopelijk is dat snel weer hersteld. ●

Het hotelgedeelte
van Castel Pergine.

LEVEN ALS EEN KASTEELHEER

Even ten noorden van de beide meren ligt op een heuvel Castel Pergine. Al in de Romeinse tijd was hier een vestiging die gold als de poort tot de Valsugana. In de 13de eeuw werd dit uitgebouwd tot een middeleeuws fort. Het had een strategische functie want bood uitzicht op de verre omgeving. Sinds enkele jaren is het kasteel in handen van een stichting. Castel Pergine is het enige kasteelhotel in Trentino. Je kunt hier dus in een sfeer

van kasteelromantiek overnachten, in een van de kamers in een bijgebouw dat uit de tijd van het Concilie van Trento stamt (1545-1563) of in een suite in een van de drie torens. In het kasteel zelf zijn enkele zalen te bezichtigen. In de troonzaal bevindt zich een bar en in twee zalen van het Palazzo Baronale is een restaurant gevestigd. Een fraaie omgeving waar ook nog eens een uitstekend *menu degustazione* wordt geserveerd. Ik voel

me bijna een kasteelheer als ik hier aan een grote tafel bij het raam zit te eten, met uitzicht op de verre omgeving. Ieder jaar organiseert het kasteel een tentoonstelling van beeldhouwwerken, zowel binnen als buiten. In 2022 wordt werk van Marco Lodola getoond onder de titel *Starry Night*. En daarnaast zijn er nog allerlei andere culturele evenementen: concerten, theater, literaire ontmoetingen etc. Zie de website van het kasteel voor de agenda. ●

>

De appel is een
belangrijk symbool
van de Valsugana.

DE BETOVERENDE VALLEI

We rijden 's ochtends naar een wat afgelegen vallei, waar we als eerste een afspraak hebben bij een watermolen. Dit is de Valle dei Mocheni, waar in de 13de eeuw Duitse boeren zich vestigden. Ze kregen flinke stukken land die ze gingen ontginnen en waarop ze granen gingen verbouwen. Dat graan moest natuurlijk gemalen worden en dat werd onder andere in deze historische, perfect gerestaureerde watermolen gedaan, nu een museum. Al in een document uit 1292 was er sprake van een werkende molen hier in Frassilongo. Onze gids Martina laat zien hoe de molen werkt. In het bergbeekje vlakbij draait ze een luik omhoog waardoor het water omgeleid wordt naar de molen die daardoor langzaam op gang komt. Martina spreekt ook de oude taal, het

Mocheno, waar ik wel wat Duits in herken, maar uiteindelijk toch geen touw aan kan vastknopen. Volgende stop is de Filzerhof, een museumboerderij uit 1324, een eindje dieper het dal in. Tot de jaren vijftig van de vorige eeuw werd hij bewoond, de laatste twee eeuwen door een vrij rijke familie, vertelt Martina. De boerderij is ingericht met historische meubels en objecten en geeft een goede indruk hoe het er hier in vroeger tijden aan toe ging. Maar afgezien van zijn historie, folklore en bijzondere taal is de Valle dei Mocheni gewoon prachtig, en door zijn wat afgelegen ligging ongerept met lieflijke dorpjes en oude boerderijen. Ideaal om te wandelen. De Oostenrijkse schrijver Robert Musil noemde het ooit 'de betoverende vallei'. •

TIPS

SLAPEN

• Hotel Florida

Prima hotel met zwembad op minder dan een steenworp van het Lago di Levico. Via Segantini 20, Levico Terme. floridahotel.it

ETEN

• Restaurant Riviera

Direct aan het Lago di Caldonazzo gelegen, vrij eenvoudig, toeristisch restaurant. Mooi uitzicht over het meer. Viale Venezia N. 8, Calceranica al Lago. ristorante-riviera.com

• Restaurant Al Legno

Aangenaam restaurant met fijn terras op weg naar Arte Sella waar ik de *canederli di patate con fonduta di formaggio* (knoedels met gesmolten kaas) kan aanraden. Stevige kost, maar smakelijk. In de tuin achter het restaurant kunnen kinderen spelen en lopen wat kippen en konijnen los rond. Terwijl wij op het terras zaten ging een konijn aan de rand van de weg zitten, maar besloot gelukkig toch weer de tuin in te gaan.

Località Val di Sella, 16, Borgo Valsugana. allegno.it

• Mas del Saro

Een sympathieke *agriturismo* met slechts enkele tafeltjes in de Valle dei Mocheni. Dit is een echte *maso*, een bergboerderij, waar heerlijke gerechten worden geserveerd door Renzo, terwijl zijn vrouw Veà in de keuken staat. Zij proberen zoveel mogelijk zelfvoorzienend te zijn dus verbouwen hun eigen groenten, granen, aardappels, fruit

Bottega da Gigi.

Al Legno.

Mas del Saro.

Het uitzicht bij Mas del Saro.

en kruiden. Ze hebben kippen voor verse eieren en bijen voor honing. Mas del Saro is echt een aanrader voor smakelijke en verfijnde gerechten met veel liefde gemaakt op een prachtige plek. Sant'Orsola. masdelsaro.it

• Castel Pergine

Vorstelijke plek om te dineren en je kunt er ook nog blijven slapen. Via al Castello, 10, Pergine Valsugana. castelpergine.it

• Bottega da Gigi

In het centrum van Levico Terme bevindt zich deze delicatessenzaak waar je allerlei lekkers en

lokale specialiteiten kunt kopen, zoals *treccia mochena*, een gevulde zoete koek.

Via Regia, 4, Levico Terme. dagigilevicoterme.it

DOEN

• Adotta una mucca

Adopteer een koe voor €65 en haal in de zomermaanden kaas op de desbetreffende malga ter waarde van €50. Erg sympathiek initiatief. Via de website kun je een malga kiezen en een koe! adottaunamucca.org

• Arte Sella

Kunstproject in de open ruimte

in de Val di Sella. Maak een boswandeling en geniet van bijzondere kunstwerken die in het bos en in de tuin van een villa zijn opgesteld. Leuk ook voor kinderen want die mogen overal aan zitten en ingaan. Wat achtergrondinformatie over de afzonderlijke kunstwerken maakt de wandeling nog een stuk interessanter. artesella.it

• Valle dei Mocheni

Website met informatie over wat je kunt bezoeken en achtergrondinformatie over de Mocheni, hun taal en tradities. bersntol.it